

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ЦІННОСТЕЙ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ У СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

С.О. Сичов

*завідувач кафедри теорії та методики фізичного виховання
Національного технічного університету України
«Київський політехнічний інститут»*

У статті йдеться про необхідність розробки концептуальних засад формування цінностей фізичної культури у студентської молоді на сучасному етапі реформування вищої освіти. Наведені важливі концептуальні положення формування фізичної культури студентів у процесі фізичного виховання. Рекомендовані концептуальні засади удосконалення навчально-виховного процесу з фізичного виховання у вищих навчальних закладах. Сформульовані основні підходи фізичної культури студентів засобами фізичного виховання.

Ключові слова: концепція, формування, цінності, фізична культура, студенти.

Важливим кроком до формування загальноєвропейського освітнього простору стала нова модель вищої освіти, яка має забезпечити всебічний розвиток, гармонійність і цілісність особистості, її здібностей та обдарувань. Нові завдання вищої освіти змушують переглянути деякі положення та концептуальні засади організації фізичного виховання у вищих навчальних закладах. Це і визначає, що концептуальними ідеями формування цінностей фізичної культури у студентської молоді в процесі фізичного виховання є формування гармонійно-розвинутої та суспільно активної особистості з високим фізичним, психічним і духовним потенціалом.

Розробляючи концептуальні засади формування цінностей фізичної культури у студентської молоді ми враховували положення і рекомендації з розробки нової стратегії розвитку, запропоновані за ініціативою Міжнародної комісії у справах освіти в XXI столітті, Всесвітньої Комісії у справах культури та розвитку. Процес змін і оновлень розпочався і в галузі фізичної культури, де з позиції сьогодення, як зазначають В.М.Платонов, В.С.Панюков, В.І.Патрушев, М.В.Туленков: «...фактично формується нова методологія державної фізкультурно-спортивної політики, яка передбачає перехід від формальної погоні за масовістю фізкультурно-спортивного руху до рекреаційно-оздоровчого і профілактичного ефекту, утвердження здорового способу життя; від адміністративно-командної до демократичної системи управління сферою фізичної культури та спорту, побудованої на ціннісно-спонукальних джерелах природних потреб людей у фізичному загартуванні; від жорстко впроваджуваних фізкультурно-спортивних нормативів і комплексів до активної та диференційованої пропаганди впливу фізичної культури та спорту на працю, освіту та виховання людей,

їх морально-етичний і світоглядний рівень розвитку; від ідеологізації та політизації фізичного виховання та спорту до нормальних спортивних стосунків і зв'язків, заснованих на розумінні загальнолюдського характеру фізкультурно-спортивних цінностей» [5].

Тема дослідження є складовою науково-дослідної роботи лабораторії фізичного розвитку Інституту проблем виховання АПН України, дослідження виконано в рамках науково-дослідної теми «Теоретико-методичні засади прилучення студентської молоді до цінностей фізичної культури», що здійснювалося на кафедрі теорії та методики фізичного виховання Національного технічного університету України «Київського політехнічного інституту».

Мета дослідження полягає у розробці концептуальних засад формування цінностей фізичної культури у студентської молоді в процесі фізичного виховання. Теоретично обґрунтувати концептуальні положення прилучення студентської молоді до цінностей фізичної культури.

Відповідно до поставленої мети використовувались такі методи дослідження: аналіз програмно-нормативних документів, документів Міністерства освіти і науки України, Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту, спеціальної літератури.

Концептуальними ідеями формування цінностей фізичної культури у студентської молоді є положення парадигми освіти, згідно з якими людина найвища суспільна цінність. Тому одним з головних завдань фізичного виховання є збереження і зміцнення здоров'я, підвищення високого рівня фізичної та розумової працездатності. У світлі вищезазначеної ідеї, теоретичним підґрунтям концепції стали педагогічні, психологічні, аксіологічні, філософські, історичні ідеї та наукові підходи вчених у галузі фізичної культури. Одним із пріо-

ритетних теоретичних положень концепції є те, що діяльність кафедр фізичного виховання будується з урахуванням органічного зв'язку з історією, національною культурою, традиціями українського народу та іншими народностями, що населяють Україну. Це і визначає діяльність викладачів, яка незалежна від політичних, громадських і релігійних організацій. Розробляючи концептуальні засади формування цінностей фізичної культури ми визначали, що у процесі викладання предмету «фізичне виховання» здійснюється диференціація змісту і форм навчання студентів, забезпечується гнучкість і прогнозованість педагогічного впливу, здійснюється реалізація парадигми розв'язального навчання, єдності наступності, неперервності і варіативності форм і методів навчання.

Сьогодні значна увага фахівців з фізичного виховання більш широко розглядають відповідні функції і завдання фізичної культури. Підкреслюється, що фізична культура є органічним видом загально гуманітарної освіти, яка в свою чергу виступає важливим інтегративним компонентом, що надає професійним знанням і умінням «людську значущість». «Фізична культура, виступаючи органічною галуззю людської діяльності, суттєвою особливістю якої є спрямованість на побудову різнобічної, творчої особистості, здатної досягти гармонії духовного і фізичного розвивається у єдності з культурою і соціумом» [1].

Концептуальну значущість для нашого дослідження має думка М.Я.Віленського, що фізична культура стає частиною гуманітарної культури майбутнього фахівця лише тоді, коли у процесі фізкультурно-спортивної діяльності отримується цінний досвід пізнавальної, практично-перетворювальної, орієнтаційно-оціночної комунікативної діяльності. У своїх дослідженнях автор вказує на те, що не можна визнати нормальним таке становище, що тільки 26,6% студентів визначають вплив фізичної культури на їх особистісне і професійне самовизначення, тоді як 53,4% його заперечують, а 22% не можуть визначити своєї позиції. Тобто у ціннісній свідомості студентів домінує «рухова» складова фізичної культури і відсутня орієнтація на її гуманітарні цінності. Вихід автор бачить у переході від знанієвої (операційно-діяльнісної) парадигми до особистісної (гуманітарної) [1].

Погоджуючись із автором, ми у концепції визначаємо, що сучасні уявлення про фізичну культуру особистості вже не обмежуються поняттям розвитку фізичних якостей, функціональними можливостями організму і руховими навичками.

Найважливішими складовими формування і розвитку фізичної культури у персоніфіко-

ваній формі стають світогляд, система цінностей, потребово-мотиваційна сфера особистості, широта, глибина знань, здатність реалізувати у професійній і особистісній діяльності цінності фізичної культури.

Тому у концептуальних засадах формування цінностей фізичної культури у студентської молоді ми пропонуємо надавати студентам особистий досвід самоорганізації фізичної активності як джерело формування потенціалу фізичної культури особистості і вважаємо його одним із важливих показників результативності фізичного виховання. Адже в основі різноманітних видів активності лежить діяльність, пов'язана з удосконаленням рухової функції, розвитком здатності керувати довільними рухами, продуктивно використовувати свій фізичний потенціал. Тут фізична культура виступає школою виховання активності, яка має прояв в інших видах діяльності – пізнавальної, професійної і перш за все як сфера рухової активності студентів та можливість долучитися до цінностей фізичної культури.

Приймаючи концептуальні засади такої організації освітнього процесу за основу, ми виходили з того, що на теоретико-методичному рівні організації навчальних занять з фізичного виховання повинен використовуватись не тільки традиційний предметно-дисциплінарний підхід, а і якісно новий, інтегративно-синергетичний, який передбачає відокремлення, групування, взаємопроникнення основного змісту навчальної програми і варіативної його частини. Крім того, ключовими концептуальними підходами до процесу навчання, виховання та прилучення студентської молоді до цінностей фізичної культури є особистісний і діяльнісний підходи. Це обґрунтовується тим, що особистісний підхід за основу ставить особистість з усіма її особливостями, а діяльнісний – визначає діяльність як єдиний можливий засіб формування особистості і розвиток її фізичних здібностей та психіки.

В зв'язку з цим з особливою гостротою постає питання якості організації навчального процесу з фізичного виховання. Саме тому наступним і пріоритетним концептуальним положенням є формування змісту освіти на заняттях з фізичного виховання. Він повинен ґрунтуватися на гуманістичних і демократичних засадах, сприяти формуванню інтелектуальної і висококультурної особистості, розвитку національної свідомості і почуттів студентів. У зв'язку з вищезазначеним, зміст навчального процесу з фізичного виховання потрібно періодично оновлювати з урахуванням інтересів, потреб та механізмів, які би забезпечували прилучення студентської молоді до цінностей фізичної культури.

Важливим напрямом нашої концепції є теоретико-методичне обґрунтування запровадження інноваційних технологій прилучення студентської молоді до цінностей фізичної культури. Новітні педагогічні технології навчання, з одного боку, нами розглядаються не просто як форма отримання знань, а як процес розвитку у студентів креативних здібностей, що дає змогу перетворювати знання в частину особистого буття та свідомості людини. З іншого, як формування викладача-новатора, який повинен навчати студентів самостійно, творчо працювати з інформацією, засвоювати систему знань, формувати особисте ставлення до будь-якої проблеми, розглядаючи її з різних позицій; вчити студентів не тільки давати оцінку подіям і явищам з позиції власного буття на етапі формування цінностей фізичної культури, а й використовувати на практиці знання і вміння, знаходити шляхи вдосконалення та їх трансформацію в реальних умовах сучасного життя.

Виходячи з вищезазначеного, ми дійшли висновку, що концептуальні засади прилучення студентської молоді до цінностей фізичної культури є дуже актуальним для вивчення сили взаємозв'язків елементів утворюючих потенціал фізичної культури та дозволяє знайти основні підходи до формування фізичної культури студентів в процесі фізичного виховання і до яких відноситься:

- лібералізація процесу формування фізичної культури у молоді, яка повинна бути основана на принципах педагогіки співпраці, що дає кожній особистості можливості оволодіти основами фізич-

ної культури на шляху вільній реалізації фізичних здібностей;

- гуманізація процесу формування фізичної культури студентів, який орієнтований на обов'язковий облік індивідуальних особливостей, потреб кожного індивіда;
- соціалізація формування фізичної культури студентів, яка припускає орієнтацію у вищих навчальних закладах моди на здоровий спосіб життя, прилучення студентів до високих етичних норм поведінки у суспільстві;
- використання у навчальному процесі з фізичного виховання інноваційних педагогічних технологій формування фізичної культури студентів, що забезпечують гнучких методів, засобів навчання, обумовлюють творчий пошук і новаторство викладачів, а також самостійність та ініціативу студентів;
- гармонізація змісту фізичного виховання, яка забезпечує духовний і тілесний розвиток студентів, використання засобів фізичної культури як соціально-культурної складової гармонійного розвитку та реалізації всіх здібностей студентів.

Перспективи подальших досліджень передбачають розробку педагогічної моделі прилучення студентської молоді до цінностей фізичної культури.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Виленский М.Я.* Физическое воспитание в целостной системе профессиональной готовности выпускника высшей школы / М.Я.Виленский // *Здоровый образ жизни и физическая культура студентов: социологические аспекты.* – Москва – Харьков, 1990. №1. – С. 65-70.
2. *Домашенко А.В.* Концепція розвитку фізичного виховання студентів у вузах України 3-4 рівнів акредитації / А.В.Домашенко // *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту.* – 2002. – №22. – С. 53-57.
3. *Концепція Загальнодержавної цільової соціальної програми «Здорова нація» на 2009-2013 рр.* Схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 21.05.2008 р. № 731 р. / www.kmu.gov.ua/sport/doccatalog/document.#id=94339
4. *Кремень В.Г.* Болонський процес: зближення, а не уніфікація / В.Г.Кремень // *Дзеркало тижня.* – 13-19 грудня 2003. – №48 (473).
5. *Платонов В.М.* Про нову концепцію фізичної культури та спорту / В.М.Платонов, В.С.Панюков, В.І.Патрушев, М.В.Туленков // *Матеріали І республіканської конференції «Концепція підготовки спеціалістів фізичної культури та спорту в Україні».* – Луцьк: Надстир'я. 1994. – С. 3-4.

Стаття надійшла до редакції 11.10.2009 р.

